

Nr 4.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 4 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet m. m., given Stockholms slott den 19 december 1952.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed

d e l s jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 4 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet; samt

2) lag angående ändrad lydelse av första stycket lagen den 27 februari 1948 (nr 96) med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad;

d e l s o c k inhämta riksdagens yttrande över härvid fogade förslag till kungörelse om ändrad lydelse av 119 § byggnadsstadgan den 30 juni 1947 (nr 390).

GUSTAF ADOLF

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Genom de föreslagna författningsändringarna öppnas möjlighet att i byggnadsplan upptaga mark för jordbruksändamål i den mån så erfordras för planens lämpliga utformning.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 19 kap. 4 § lagen den 18 juni 1926
(nr 326) om delning av jord å landet.

Häri genom förordnas, att 19 kap. 4 § lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

19 KAP.

4 §.

Inom område, som ingår i stadsplan eller efter den 1 januari 1948 fastställd byggnadsplan, skall vad i 2 och 3 §§ stadgas ej utgöra hinder mot avstyckning som överensstämmer med planen.

Inom område, som ingår i stadsplan eller enligt byggnadsplan, fastställd efter den 1 januari 1948, är avsett för annat än jordbruksändamål, skall vad i 2 och 3 §§ stadgas ej utgöra hinder mot avstyckning som överensstämmer med planen.

Föreligger eljest — — — — — är nödigt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1953.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1947:700.

F ö r s l a g
till
L a g

angående ändrad lydelse av första stycket lagen den 27 februari 1948 (nr 96) med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad.

Härigenom förordnas, att första stycket lagen den 27 februari 1948 med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

Där så påkallas av hänsyn till jordbruksnäringen eller skogsbruket äger Konungen beträffande område av stad, vilket ej ingår i stadsplan eller efter den 1 januari 1948 fastställd byggnadsplan, förordna att, i stället för de i lagen om fastighetsbildning i stad meddelade bestämmelserna om avstyckning av område, som ej ingår i tomtindelning och om sammanläggning av stadsägor, vad för landet är stadgat om avstyckning och sammanläggning skall äga tillämpning med nedan angivna undantag. Sådant förordnande må av Konungen återkallas, när förhållandena föranleda därtill, och skall vara förfallet, där stadsplan eller byggnadsplan fastställs. Vad här sagts skall ock gälla beträffande dylikt område inom samhälle eller annan ort å landet, varest enligt lagen om fastighetsbildning i stad samma lags bestämmelser om avstyckning och sammanläggning skola tillämpas.

Där så påkallas av hänsyn till jordbruksnäringen eller skogsbruket äger Konungen beträffande område av stad, vilket ej ingår i stadsplan samt ej heller enligt byggnadsplan, fastställd efter den 1 januari 1948, är avsett för annat än jordbruksändamål, förordna att, i stället för de i lagen om fastighetsbildning i stad meddelade bestämmelserna om avstyckning av område som ej ingår i tomtindelning och om sammanläggning av stadsägor, vad för landet är stadgat om avstyckning och sammanläggning skall äga tillämpning med nedan angivna undantag. Sådant förordnande må av Konungen återkallas, när förhållandena föranleda därtill, och skall vara förfallet beträffande mark, för vilken stadsplan fastställs, så ock beträffande mark, för vilken byggnadsplan fastställs, såvitt marken enligt planen är avsedd för annat än jordbruksändamål. Vad här sagts skall ock gälla beträffande dylikt område inom samhälle eller annan ort å landet, varest enligt lagen om fastighetsbildning i stad samma lags bestämmelser om avstyckning och sammanläggning skola tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1953.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1950:210.

F ö r s l a g

till

K u n g ö r e l s e

om ändrad lydelse av 119 § byggnadsstadgan den 30 juni 1947 (nr 390).

Härigenom förordnas, att 119 § byggnadsstadgan den 30 juni 1947 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

119 §.

Byggnadsplan må ej avse större område än som är eller kan väntas bliva bebyggt eller eljest taget i anspråk inom nära förestående tid.

Byggnadsplan må ej avse större område än som är eller kan väntas bliva bebyggt eller eljest taget i anspråk inom nära förestående tid. *I byggnadsplan må upptagas mark för jordbruksändamål endast i den mån så erfordras för planens lämpliga utformning.*

Ej må — — — — — sådan bebyggelse.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1953.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 31 oktober 1952.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations- och jordbruksdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, *fråga om detaljplanläggning av jordbruksbebyggelse och jordbruksjord inom tätort* samt anför därvid följande.

Byggnadslagen den 30 juni 1947 vilar på den principen att tätbebyggelse ej må äga rum med mindre detaljplan för den närmare regleringen av bebyggelsen fastställt. I betydande utsträckning förekommer, att bebyggelse för jordbrukets behov ligger blandad med annan bebyggelse inom tätort samt att obebyggd mark, som användes och för åtskillig tid framåt fortfarande bör användas för jordbruksändamål, finnes insprängd i en tätorts bebyggelseområde. Svårigheter har yppats att med gällande bestämmelser avgränsa och planlägga dylika tätorter. I en med skrivelse den 15 september 1950 överlämnad promemoria rörande detaljplanläggning av jordbruksbebyggelse och jordbruksjord inom tätort (stencilerad) har lantmäteristyrelsen föreslagit åtgärder i syfte att möjliggöra en lämplig planläggning i de antydda fallen. Över promemorian har utlåtanden avgivits av åtskilliga myndigheter och sammanslutningar. Jag anhåller att nu få upptaga detta ärende till behandling.

I. Gällande ordning.

Enligt byggnadslagen skall marks användning för bebyggelse i den omfattning lagen stadgar föregås av planläggning. Grunddragen för markens användning anges i generalplan. Den närmare regleringen av bebyggelsen sker väsentligen genom stadsplan eller byggnadsplan.

I 24 § byggnadslagen, vilket lagrum har avseende å stad, föreskrives, att stadsplan skall upprättas i den mån det genom stadens utveckling på-

kallas för den närmare regleringen av bebyggelsen. Detsamma gäller enligt 88 § byggnadslagen för köping och vissa andra samhällen. Också för tätare befolkad ort på landet kan på grund av bestämmelserna i 90 och 105 §§ byggnadslagen upprättas stadsplan.

Vissa regler upptages i 26 § byggnadsstadgan om vad som skall beaktas vid uppgörande av stadsplan. Sålunda skall tillses, att bebyggelsen inom planområdet erhåller en med hänsyn jämväl till stadens framtida utveckling ur det allmännas synpunkt tillfredsställande utformning. Vidare stadgas, att stadsplan ej må avse större område än som är eller kan väntas bli bebyggt eller eljest taget i anspråk inom överskådlig tid samt att för tätbebyggelse ej må avses mark, som från sundhetssynpunkt, med hänsyn till samfärdseln, vattenförsörjning eller avlopp eller eljest från allmän synpunkt ej är lämpad för sådan bebyggelse. Någon särskild regel att jordbrukets behov skall beaktas vid uppgörande av stadsplan finnes ej.

Den grundläggande bestämmelsen om byggnadsplan återfinnes i 107 § byggnadslagen. I detta lagrum — som icke avser stad och ej heller vissa stadsliknande samhällen — stadgas, att om å viss ort tätbebyggelse uppkommit eller kan väntas uppkomma inom nära förestående tid och om omständigheterna ej föranleder till upprättande av stadsplan, byggnadsplan för orten skall, i den mån det finnes erforderligt, upprättas och fastställas för reglering av bebyggelsen. Enligt 76 § byggnadslagen äger Kungl. Maj:t förordna att vad med avseende å landet är stadgat om byggnadsplan tills vidare skall äga tillämpning inom visst område som hör till stad. Sistnämnda stadgande är enligt 88 § byggnadslagen eller kan jämlikt 90 § samma lag efter Kungl. Maj:ts förordnande bli tillämpligt också för vissa stadsliknande samhällen.

Även i fråga om byggnadsplan innehåller byggnadsstadgan vissa bestämmelser. Sålunda stadgas i 119 §, att byggnadsplan ej må avse större område än som är eller kan väntas bli bebyggt eller eljest taget i anspråk inom nära förestående tid samt att för tätbebyggelse ej må avses mark, som från sundhetssynpunkt, med hänsyn till samfärdseln, vattenförsörjning eller avlopp eller eljest från allmän synpunkt ej är lämpad för sådan bebyggelse. Vidare innehåller 117 § — som behandlar de behov som skall beaktas vid uppgörande av byggnadsplan — bl. a. den bestämmelsen att det skall tillses, att bedrivande av jordbruk, skogsskötsel eller annan jämförlig näring icke genom planen i onödan hindras eller försvåras.

I detta sammanhang må framhållas, att jag i proposition nr 211 till 1947 års riksdag — genom vilken yttrande inhämtades över förslag till byggnadsstadgan — i anslutning till sistnämnda bestämmelse uttalade, att iakttagandet av bestämmelsen erhöle särskild betydelse på grund av att det torde få förutsättas, att avstyckning inom område med byggnadsplan, som tillkommit efter den nya byggnadsstadgans ikraftträdande, skulle få ske utan iakttagande av de regler av jordpolitisk natur, som eljest i allmänhet begränsade rätten till avstyckning. Hänsynen till jordbrukets och skogsskötselns intressen kunde föranleda, att visst område, som i och för sig

vore lämpat för tätbebyggelse, icke utnyttjades för sådant ändamål utan bibehölles för sitt tidigare användningssätt, medan den erforderliga tätbebyggelsen förlades till annat område. Inom förstnämnda område kunde därvid tätbebyggelse förbjudas antingen genom att generalplan fastställdes eller genom att särskilt förbud mot tätbebyggelse meddelades av länsstyrelsen. Behov av att i själva byggnadsplanen upptaga visst område för jordbruks- eller skogsbruksändamål syntes med hänsyn härtill knappast föreligga.

Den i mitt återgivna anförande antydda principen att avstyckning inom byggnadsplanområde får ske utan iakttagande av vissa regler av jordpolitisk natur har kommit till uttryck i lagen om delning av jord å landet. Sålunda föreskrives i 19 kap. 4 § första stycket, att de i 2 och 3 §§ givna regler, som med hänsyn till jordpolitiska krav begränsar rätten till avstyckning, ej inom område, som ingår i stadsplan eller efter den 1 januari 1948 fastställd byggnadsplan, skall utgöra hinder mot avstyckning som överensstämmer med planen. Enligt 7 § lagen om sammanläggning av fastigheter å landet skall vad i bl. a. 19 kap. 2—4 §§ jorddelningslagen stadgas med avseende å avstyckning äga motsvarande tillämpning vid sammanläggning. I stad samt vissa samhällen och orter gäller i fråga om fastighetsbildning lagen om fastighetsbildning i stad. De i denna lag givna bestämmelserna om avstyckning och sammanläggning innehåller ingen regel om jordpolitisk prövning. Emellertid äger enligt lagen den 27 februari 1948 med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad Kungl. Maj:t beträffande område av stad, vilket ej ingår i stadsplan eller efter den 1 januari 1948 fastställd byggnadsplan, förordna att, i stället för fastighetsbildningslagens regler, vad för landet är stadgat om avstyckning och sammanläggning skall äga tillämpning med vissa undantag.

Ytterligare torde böra anmärkas, att genom ett av Kungl. Maj:t den 10 december 1948 meddelat beslut i ett ärende om fastställande av byggnadsplan principen att jordbruksområde ej får upptagas i byggnadsplan synes ha blivit knäsat i praxis.

Även på annat sätt än genom stadsplan och byggnadsplan kan viss reglering av bebyggelse komma till stånd enligt byggnadslagstiftningen. Sålunda kan enligt 77 och 119 §§ byggnadslagen för såväl stad som land fastställas utom plansbestämmelser, när så erfordras. Vidare kan till förekommande av tätbebyggelse inom område som ej ingår i stadsplan eller byggnadsplan meddelas för ändamålet erforderliga föreskrifter samt på landet därjämte förbud mot nybyggnad. Sådana föreskrifter eller sådant förbud må dock ej avse bebyggelse för jordbrukets, fiskets, skogsskötselns eller därmed jämförligt behov. Bestämmelserna härom återfinnes i 87 samt 123 och 124 §§ byggnadslagen.

Innan jag övergår till att redogöra för lantmäteristyrelsens förslag och de däröver avgivna yttrandena torde vara lämpligt att med några ord beröra planeringsverksamheten inom jordbruket. Denna

verksamhet handhaves under lantbruksstyrelsen av lantbruksnämnderna. Enligt statsmakternas beslut avses det första ledet i denna planeringsverksamhet vara regionalplanering. Denna syftar till att man för större områden skall skaffa sig en allmän uppfattning om föreliggande brister i jordbruket och de lämpligaste åtgärderna för att avhjälpa dessa. Regionalplaneringen bör sålunda exempelvis ange de jordbrukstyper, som anses önskvärda inom planeringsområdet, och den utsträckning i vilken en begränsning av antalet ofullständiga jordbruk bör ske. På grundval av regionalplaneringen skall vid individuell jordbruksplanering planläggas rationaliseringsåtgärder å enstaka fastigheter eller grupper av sådana. Individualplanen bör innehålla bl. a. en kort beskrivning av fastighetens eller fastigheternas beskaffenhet och en plan för ifrågasatta förbättringsåtgärder. Någon författningsmässig reglering har ej skett beträffande jordbruksplaneringen. Uppgjord plan har ej några rättsverkningar. Planens betydelse ligger däri att den tjänar till ledning för lantbruksnämnden, då den i det särskilda fallet har att besluta om åtgärd eller eljest fatta beslut som ankommer på nämnden.

II. Lantmäteristyrelsens promemoria.

Lantmäteristyrelsen har i sin promemoria påtalat, att nu gällande ordning medför åtskilliga olägenheter. Vid upprättandet av bebyggelseplan komme hänsynen till jordbruksintressena i stort sett att beaktas endast då det gällde att avgränsa planområdet. Svårigheter mötte huvudsakligen på grund av de omständigheterna att jordbruksbebyggelse och annan bebyggelse inom tätorterna ofta förekomme blandade med varandra samt att mark, som kunde beräknas för åtskilliga år framåt böra bibehållas för jordbruksändamål, ofta nog vore belägen inom tätort. Då jordbruksbebyggelsen och den nyssnämnda jordbruksjorden i princip skulle undantagas från planläggningen, bleve resultatet mycket oregelbundna begränsningslinjer för planområdet. Följden kunde också bli att det bildades i planen icke ingående men inom tätbebyggelseområdet belägna »vita fläckar». Båda dessa omständigheter kunde väsentligt försvåra planarbetet och plangenomförandet, t. ex. framdragande över jordbruksområdena av vägar, avloppsledningar m. m. erforderliga för tätortens rationella utbyggande. Vidare kunde det inom dylika i tätorten ingående men ej planlagda områden uppkomma jordbruks- eller annan bebyggelse, som störde tätortsbebyggelsen och hindrade plangenomförandet. Denna sistnämnda olägenhet kunde visserligen i någon mån undvikas, om utomplansbestämmelser fastställdes för de från planläggning undantagna jordbruksområdena och förbud mot tätbebyggelse eventuellt utfärdades. Dock vore att märka att förbud mot tätbebyggelse ej inbegrepe bebyggelse för jordbrukets behov. Att helt säkerställa att jordbruksområden inom eller i närheten av planlagd tätort bleve lämpligt bebyggda och väl inordnade i planen syntes icke vara möjligt en-

bart med utomplansbestämmelser och tätbebyggelseförbud. All reglering av tätbebyggelse toge nämligen utom annat sikte på att planmässigt ordna gemensamma anläggningar såsom skolor, affärer, vägar, avlopp, parker m. m.

I promemorian har lantmäteristyrelsen vidare framhållit, att lantmätarna kommit i kontakt med problemet särskilt vid laga skiften å jordbruksområden med bebyggelse av tätortskaraktär. Framför allt vid laga skiften å tätbebyggda byar nedlades mycket betydande kostnader på utflyttning av gårdar och enstaka byggnader. Det vore självfallet av största vikt att den sanering av bebyggelsen inom bykärnan som härigenom vunnes icke komme att motverkas av olämplig ny jordbruksbebyggelse på de gamla tomtplatserna.

Såsom en utväg att undvika de påtalade olägenheterna har lantmäteristyrelsen angivit det förfarings sättet att man låte planområdet omfatta även jordbruksjorden och redovisade denna såsom behöflig för samhällsändamål. Med gällande regler vore emellertid även ett sådant förfarande förbundet med olägenheter. Eftersom de jordpolitiska villkoren för fastighetsbildning genom planfastställelsen sattes ur kraft, kunde planen nämligen få den verkan att jordbruksfastigheterna exploaterades eller eljest sönderloges vid en ur jordbruksekonomisk synpunkt olämplig tidpunkt. Vidare innebure förfarandet ett avsteg från principen att bebyggelseplan borde vara aktuell och utvisa markens användning inom nära förestående tid. Följden härav kunde bli, att planen delvis bleve en ren pappersplan, vilket i sin tur kunde medföra att balansen i planen och samhällets lämpliga utbyggnad förrycktes.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har lantmäteristyrelsen funnit, att det föreläge behov av att kunna genom detaljplanläggning reglera tätorter, som innehölle bosättningar för jordbruksändamål. Därest sådan planläggning möjliggjordes, måste emellertid tillses, att planläggningen icke ledde till onödigt besvär eller onödiga utgifter för de berörda jordbrukarna. Vidare måste ordnas så, att icke genom planläggningen gällande jordpolitiska regler för fastighetsbildning sattes ur kraft.

Som ett särskilt skäl för en reform i antydd riktning har lantmäteristyrelsen därjämte åberopat, att det ur många synpunkter vore angeläget, att jordbruksbefolkningen i görligaste mån bleve delaktig av de bekvämlighets- och de gemensamhetsanordningar som brukade följa med tätortsbildning. En betydelsefull förutsättning härför syntes vara, att jordbruksbebyggelsen medtoges i detaljplanläggningen av tätorten.

Lantmäteristyrelsens promemoria innehåller vissa allmänna synpunkter på frågan om jordbruksjords intagande i detaljplan för bebyggelse. Det vore, har styrelsen anför, mycket viktigt, att planeringen av jordbruksbebyggelse och därmed sammanhörande jordbruksjord bleve sådan att jordbrukets intressen och behov bleve tillgodosedda i full utsträckning. Planläggningen av tätbebyggelseområde, som innefattade jordbruk, måste i fråga om målsättning och utförande få sin

särprägel av att jordbruket vore bundet vid den produktiva marken och att jordbrukets gårdspatser utgjorde delar av jord- och skogsbruksföretag. Bebyggelseområdena måste på lämpligt sätt anknytas till produktionsområdena. Vid planutformningen fordrades regelmässigt överväganden och avgöranden av alldeles samma slag som vid den av lantbruksnämnderna bedrivna jordbruksplaneringen. Klart vore att utformningen av detaljplan, som innefattade jordbruksområde, måste ske under ledning av eller i vart fall i nära kontakt med dessa nämnder. Den omständigheten, att möjlighet öppnades att intaga vissa jordbruksområden i bebyggelseplan, lade icke hinder i vägen för jordbruksplanering i hittills vanliga former. Till grund för bebyggelseplan, omfattande jordbruksbebyggelse, borde i erforderlig omfattning läggas en utvecklingsplanering för jordbruket. Vid ändring i jordbruksplanläggningen borde motsvarande ändring åstadkommas även i byggnadsplanen.

Ur jordbruksplaneringssynpunkt vore emellertid, har lantmäteristyrelsen fortsatt, problemet av mycket begränsad räckvidd. Innebörden i vad lantmäteristyrelsen ville föreslå vore nämligen väsentligen att möjliggöra att smärre, i vanlig tätbebyggelse insprängda jordbruksområden skulle kunna planeras i samband med att planläggning överginge den vanliga tätbebyggelsen. Härigenom skulle undgås de svårigheter varmed lantmäteriet kommit i kontakt i sin verksamhet för fastighetsbildning. Lantmäteristyrelsen ville därjämte starkt framhålla att, då det gällde jordbruksjorden, byggnadslagstiftningen städse måste tillämpas med den största försiktighet och med noggrant beaktande av jordbrukets och jordbrukarnas speciella intressen, önskingar och behov.

I annat sammanhang har lantmäteristyrelsen uttalat, att principen vid planläggning av tätort, vari byggnader för jordbruksändamål inginge, syntes böra vara den, att man i detaljplanläggningen toge med all till orten hörande jordbruksbebyggelse, även om denna låge i utkanten av tätorten. På detta sätt ernåddes att frågorna om att ordna vägar, vatten och avlopp för hela tätorten — och alltså även de delar därav som utgjordes av jordbruksbygd — kunde bli utredda och avgjorda i ett sammanhang. Genom att jordbruksbebyggelsen medtoges minskades också risken för att det utanför planområdets gräns uppkomme oreglerad bebyggelse, som störde tätortsbilden eller medförde annan olägenhet ur bebyggelsesynpunkt. För att tillgodose väginteresset vore det likaledes önskvärt att all den till tätorten hörande jordbruksbebyggelsen toges med.

Beträffande i tätorten inskjutande ren jordbruksjord har lantmäteristyrelsen hävdad, att sådan jord borde medtagas i bebyggelseplan endast i den mån detta oundgängligen fordrades ur ren plansynpunkt, d. v. s. för att förenkla och rationalisera planläggningen och plangenomförandet. Möjlighet att i en bebyggelseplan kunna i mindre omfattning medtaga ren jordbruksjord finge emellertid under inga omständigheter tagas till intäkt för att i planen medtaga breda jordbruksbälten runt det för den egentliga tätorten planerade området.

Lantmäteristyrelsen har vidare behandlat frågan om vilken planform som borde väljas. Man kunde antingen använda någon eller båda de två former för detaljplanläggning, stadsplan och byggnadsplan, som funnes enligt byggnadslagen eller ock för ändamålet tillskapa en ny planform. Med tanke på överskådlighet och enkelhet i lagstiftning och administration borde tillskapandet av en ny planform om möjligt undvikas. Byggnadslagens detaljplaneinstitut karakteriserades av en mycket stor smidighet. Någon svårighet att på grundval av nu gällande byggnadslagstiftning utforma en detaljplan så att den passade även för de särskilda förhållanden, vilka föranleddes av jordbruksdriften, syntes därför ej föreligga. Lantmäteristyrelsen ansåge det vara i princip möjligt och lämpligt att planlägga jordbruksområde, ingående i tätort, genom användande av byggnadslagens detaljplaneinstitut.

Då det gällde att bestämma huruvida både stadsplan och byggnadsplan eller endast endera av dem borde användas, vore, har lantmäteristyrelsen fortsatt, att beakta, att de två planformerna hade väsentligt olika rättsverkningar samt att fastighetsbildningen inom stadsplaneområden skedde på helt annat sätt än inom fastställd byggnadsplan. För jordbruksområdena vore stadsplaneinstitutet icke lämpligt bl. a. med tanke på önskvärdheten av att kunna bygga inom dylika områden utan att behöva tillgripa sådana för egentligt stadsbyggande avsedda åtgärder som tomtindelning, tomtmätning m. m. Reglerna i byggnadslagstiftningen om stadsplan vore även i övrigt utformade så, att de knappast kunde anses passa för reglering av jordbruksbebyggelse. Som exempel härpå kunde angivas stadgandena i 38 § byggnadslagen om vissa förutsättningar för nybyggnad och i 44 § samma lag om lösningsrätt i vissa fall. Lantmäteristyrelsen ansåge därför övervägande skäl tala för att planläggningen av jordbruksområde skedde genom byggnadsplan.

Lantmäteristyrelsen har vidare övervägt, huruvida möjligheten att i byggnadsplan inbegripa jordbruksområde påkallade jämkning i byggnadslagstiftningens regler om byggnadsplan och dess rättsverkningar. Efter granskning av de särskilda bestämmelserna har lantmäteristyrelsen funnit dessa lämpligen kunna utan jämkning bli tillämpliga även på jordbruksområde. Vissa av de uttalanden lantmäteristyrelsen gjort i detta sammanhang torde här böra återgivas.

I anslutning till 109 § första stycket byggnadslagen, vari stadgas förbud mot nybyggnad i strid mot byggnadsplan dock med möjlighet till dispens, har lantmäteristyrelsen framhållit, att planbestämmelserna beträffande jordbruksområden borde göras så lindriga och så smidiga i övrigt, att besväret och olägenheten av att behöva följa planen endast i ringa grad kunde förväntas betunga de berörda jordbrukarna. Enligt andra stycket i samma lagrum äger länsstyrelsen, där så finnes påkallat, förordna, att nybyggnad inom byggnadsplaneområde ej må företagas utan länsstyrelsens tillstånd, innan vägar, vattenförsörjning och avlopp för området anordnats i erforderlig mån. Under hänvisning till uttalanden under förarbetena till

detta stadgande har lantmäteristyrelsen förutsatt, att jordbruksområdena i erforderlig mån undantoges, samt framhållit, att endast där förbud med hänsyn till omständigheterna ur allmän synpunkt erfordrades jämväl inom jordbruksområden sådant förbud enligt lag syntes kunna tillgripas.

I 111 § byggnadslagen stadgas, att kostnaden för upprättande av byggnadsplan skall — med visst undantag, varom här ej är fråga — gäldas av kommunen. Tillika föreskrives emellertid, att ägare av mark, som ingår i planen skall, därest planen för honom medför avsevärd nytta, vara skyldig gälda så stor del av kostnaden som svarar mot hans del av planområdets areal, varjämte gives den undantagsregeln, att om särskilda omständigheter föranleder till att vad som sålunda belöper å markägaren icke står i skäligt förhållande till den nytta han har av planen, beloppet skall i erforderlig mån sänkas eller höjas. Lantmäteristyrelsen har i anslutning till detta stadgande uttalat, att de jordbruksområden, som berördes av byggnadsplanläggning och därvid utlades för jordbruksändamål, icke borde påföras några kostnader för byggnadsplanens upprättande. Lagrummets lydelse gäve stöd härför. Nyttan av sådan storlek och av sådant slag, att den föranledde bidragsskyldighet, syntes nämligen icke kunna anses uppkomma beträffande den i en plan såsom jordbruksområde utlagda jordbruksjorden. Vid en framtida planändring däremot kunde sådan nytta föreligga att jordägaren måste deltaga i kostnaden för planändringen.

Enligt 118 § första stycket byggnadslagen må ej mot ägarens bestridande i byggnadsplan bestämmas, att mark skall användas för annat ändamål än till enskilt bebyggande, väg eller annan allmän plats, med mindre ägaren tillförsäkras ersättning för skada som han lider genom att han till följd av planen kan nyttja marken allenast på sätt som står i uppenbart missförhållande till markens värde. Lantmäteristyrelsen har framhållit, att stadgandet vore tillämpligt exempelvis i det fall att markägare, som inköpt en tomplats för byggnadsändamål, genom markens avsättande till idrottsområde helt förbjödes att bebygga tomplatsen. Att mark avsattes för jordbruksändamål inom byggnadsplan torde emellertid knappast — enär såsom regel någon förändring i områdets användningssätt härigenom icke åstadkommes — kunna föranleda skada av sådant kvalificerat slag, att ägaren lagligen kunde tillerkännas ersättning härför jämlikt denna paragraf. Markens reserverande för jordbruksändamål vore för övrigt i regel föranlett av rent jordpolitiska skäl, vilkas beaktande i sammanhang med fastighetsbildning m. m. icke enligt gällande lag ansetts grunda rätt till ersättning och därför ej heller torde böra göra detta i förevarande sammanhang. Det syntes sålunda sannolikt, att ifrågavarande stadgande icke komme i tillämpning beträffande områden, som avsåges för jordbruksändamål i byggnadsplan. Möjligen kunde dock i något fall fråga om ersättning till markägaren bli aktuell. Med hänsyn härtill hade lantmäteristyrelsen icke ansett sig böra föreslå ändring av ifrågavarande bestämmelse.

Lantmäteristyrelsen har vidare anfört, att det möjligen kunde göras gällande, att redovisningen i byggnadsplan av visst område för jordbruksända-

mål i praktiken medförde förbud mot annan glesbebyggelse än för jordbruksändamål samt att ersättningsfrågan därvid icke vore reglerad i lag på motsvarande sätt som beträffande mark, vilken i generalplan undantoges från annan bebyggelse än för tillgodoseende av jordbrukets eller därmed jämförligt behov. Styrelsen hänvisade till 96 och 104 §§ byggnadslagen. Styrelsen har emellertid ansett resonemanget dock knappast ha betydelse. Någon ändring i markanvändningen åstadkommes nämligen regelmässigt icke, när mark avsattes för jordbruksändamål. Någon skada i den mening, som byggnadslagen — i 22 § — avsåge, uppkomme då icke och ersättning till markägaren bleve ej heller motiverad. Det torde böra framhållas, att upptagandet av mark som jordbruksområde i byggnadsplan icke utan att särskild föreskrift därom meddelades i planbestämmelserna syntes medföra hinder mot glesbebyggelse för jordbruksändamål.

Såsom förut anförts, medför den omständigheten att reglerna om jordpolitiska villkor icke gäller områden, som ingår i byggnadsplan, allvarliga olägenheter om jordbruksområde intages i sådan plan. Öppnande av möjlighet att låta byggnadsplan omfatta även jordbruksområde nödvändigjorde därför, enligt vad lantmäteristyrelsen framhållit, att 19 kap. 4 § jorddelningslagen ändrades så, att fastighetsbildningen inom sådana områden, som i byggnadsplan upptagits för jordbruksändamål, bleve underkastad jordpolitisk kontroll. Lantmäteristyrelsen har därför föreslagit, att 19 kap. 4 § första stycket skulle erhålla den lydelsen, att inom område, som ingår i stadsplan eller efter den 1 januari 1948 fastställd byggnadsplan, skall utom i fråga om mark, som utlagts för jordbruksändamål, vad i 2 och 3 §§ stadgas ej utgöra hinder mot avstyckning som överensstämmer med planen.

Frågan huru de för jordbruksplaneringen ansvariga organens inflytande skall säkerställas har behandlats i promemorian. Innan redogörelse lämnas för lantmäteristyrelsens uttalanden i denna del torde i korthet böra erinras om vissa av gällande bestämmelser angående upprättande av byggnadsplan.

I 114 § byggnadsstadgan föreskrives, att om fråga väckts om upprättande av byggnadsplan och om länsstyrelsen finner skäl att i planen upptaga markområde, tillhörigt annan än markägare som gjort ansökan om byggnadsplan, tillfälle skall beredas ägare av jord inom området att å sammanträde yttra sig i ärendet. Till sammanträdet skall kallas kommunen, byggnadsnämnden och vägförvaltningen. Vid sammanträdet, som ledes av länsstyrelsen eller den länsstyrelsen därtill förordnar, bör även överlantmätaren och distriktslantmätaren närvara.

Enligt 115 § byggnadsstadgan skall länsstyrelsen, efter det att den ytterligare utredning ägt rum som länsstyrelsen finner nödig, bestämma det område, för vilket förslag till byggnadsplan skall uppgöras.

Kan av sökande ingivet eller eljest förefintligt förslag till byggnadsplan icke godtagas, skall enligt 116 § byggnadsstadgan länsstyrelsen, därest den

finner byggnadsplan erforderlig, ombesörja att nytt förslag till sådan plan upprättas.

I 122 § byggnadsstadgan återfinnes regler om förfarandet vid fastställandet av byggnadsplanförslag. Sålunda skall enligt 1 mom. förslaget utställas till granskning. Underrättelse om att så skett skall lämnas bl. a. vederbörande kommun och byggnadsnämnd. Under vissa angivna förutsättningar skall yttranden över förslaget inhämtas från den som äger företräda kronan och trafikföretag samt från riksantikvarien. I 3 mom. stadgas, att länsstyrelsen, innan ärendet avgöres, skall inhämta yttrande däri från överlantmätaren.

På sätt förut återgivits anser lantmäteristyrelsen, att lantbruksnämnden skall ha betydande inflytande vid detaljplanering av jordbruksområde ingående i tätort. Spörsmålet utgjorde, har lantmäteristyrelsen uttalat, en del av det stora och betydelsefulla problemet, hur erforderlig samordning över huvud skulle vinnas mellan bebyggelse- och jordbruksplanering. Till denna större fråga syntes dock ej behöva tagas ställning i detta sammanhang.

Beträffande det nu aktuella mera begränsade spörsmålet har lantmäteristyrelsen anfört, att det kunde ifrågasättas, huruvida stadgande ej borde meddelas att representant för lantbruksnämnden skulle, om skäl därtill föranledde, kallas till sådant sammanträde, som avsåges i 114 § byggnadsstadgan. Då det emellertid kunde förutsättas att lantbruksnämnden ändock bereddtes tillfälle att deltaga i dylikt sammanträde i erforderlig mån, ansåge lantmäteristyrelsen det onödigt att föreslå ändring i 114 § i detta sammanhang.

För att säkerställa lantbruksnämndens inflytande, har lantmäteristyrelsen fortsatt, syntes bestämmelser böra meddelas därom, att då fråga vore om att i byggnadsplan utlägga område för jordbruksändamål, planförslaget skulle utarbetas i samråd med lantbruksnämnden. Huruvida denna bestämmelse borde intagas i byggnadsstadgan eller meddelas i annan ordning syntes tveksamt. Enklast vore att formerna för lantbruksnämndens medverkan vid utarbetande av byggnadsplan reglerades genom en cirkulärskrivelse från Kungl. Maj:t. Om åter en uttrycklig bestämmelse i ämnet ansåges böra införas i byggnadsstadgan, kunde denna få sin plats i 116 §. Ändrades på detta sätt 116 § byggnadsstadgan, borde vidare i 122 § 3 mom. intagas stadgande, att innan beslut meddelades om fastställelse av byggnadsplan, yttrande skulle inhämtas även från lantbruksnämnden. Om åter ändring ej ansåges påkallad i 116 §, kunde även med ändringen i 122 § anstå, till dess att byggnadsstadgan i annat sammanhang bleve föremål för översyn. Redan för närvarande torde det vara regel att lantbruksnämnden inkopplades vid granskningen av byggnadsplanförslag. Därest man sålunda föreskreve, att då fråga vore om att upptaga jordbruksområde i byggnadsplan, planförslaget skulle utarbetas i samråd med lantbruksnämnden, torde följden bli att lantbruksnämnden finge tillfälle att, om nämnden så önskade, framlägga egna förslag rörande planens utformning i fråga om jordbruksområdena. Det förutsattes och låge i sakens natur att vad lantbruksnämnden

den gjort gällande icke komme att frångås av länsstyrelsen utan tvingande skäl.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts har lantmäteristyrelsen framlagt förslag till ändringar i byggnadsstadgan. Förslaget innebär att till 116 § skulle fogas ett andra stycke, i vilket stadgas, att om fråga är att i planen utlägga område för jordbruksändamål, planförslaget skall utarbetas i samråd med lantbruksnämnden. Vidare har föreslagits, att 122 § 3 mom. skulle erhålla den lydelsen, att länsstyrelsen skall, innan ärendet avgöres, inhämta yttrande däri från överlantmätaren och lantbruksnämnden. Lantmäteristyrelsen har emellertid understrukit, att det kunde ifrågasättas huruvida icke dessa ändringar kunde undvaras.

En av lantmäteristyrelsen övertvärd fråga är huruvida den föreslagna reformen borde föranleda ändrade regler om byggnadsnämndens sammansättning. I 104 § 1 mom. byggnadsstadgan, vilket författningsrum gäller för landet frånsett vissa stadsliknande samhällen, föreskrives, att byggnadsnämnden skall bestå av tre ledamöter, där ej i byggnadsordning eller genom särskilt beslut av länsstyrelsen bestämmes att antalet skall vara fem. En av ledamöterna utses av länsstyrelsen och de övriga av kommunalfullmäktige. Vidare föreskrives, att ledamöterna skall vara med ortens förhållanden förtroagna personer samt att praktisk erfarenhet i byggnadsfrågor och därmed sammanhängande spörsmål bör vara företrädd i nämnden. Enligt 107 § byggnadsstadgan äger länsstyrelsen förordna, att två eller flera byggnadsnämnder skall utses för landskommun med uppgift att övervaka byggnadsverksamheten inom var sin del av kommunens område. Vidare äger länsstyrelsen, om inom en kommun finns flera byggnadsnämnder, förordna, att uppgift som åligger en nämnd i stället skall fullgöras av en annan.

Lantmäteristyrelsen har framhållit, att om möjlighet öppnades att reglera jordbruksbebyggelse genom byggnadsplan, det syntes angeläget att erforderlig representation i den byggnadsnämnd, som skulle övervaka byggnadsverksamheten inom planområdet, beredd för den jordbrukande befolkningen. Inom landskommuner, där jordbruket vore av större betydelse och där det kunde förväntas att i byggnadsplane- eller utomplansområden komme att ingå större arealer jordbruksjord, torde sålunda böra tillses att en eller flera av ledamöterna vore jordbruksintresserade och jordbrukskunniga. Detta låte sig göra med gällande bestämmelser. Redan nu torde det vara vanligt, att inom jordbrukskommunernas byggnadsnämnder jordbruksintresset vore väl tillgodosett. Skulle emellertid omständigheterna anses föranleda att jordbrukarna erhöles ett än mera dominerande inflytande i byggnadsnämnden för viss tätort, kunde med tillämpning av 107 § byggnadsstadgan särskild byggnadsnämnd utses för orten i fråga, varvid nämndens ledamöter kunde väljas så, att nämnden komme att bestå enbart eller till övervägande del av jordbrukarrepresentanter. Någon ändring av byggnadsstadgans föreskrifter rörande byggnadsnämnd på landet syntes fördensskull icke vara påkallad.

Slutligen må nämnas, att lantmäteristyrelsen öfvervägt huruvida det vore erforderligt upptaga ett stadgande som direkt utsade att jordbruksområde finge upptagas i byggnadsplan. Av den förut lämnade redogörelsen framgår, att uttryckligt förbud i detta hänseende ej finnes nu utan att gällande ordning är grundad på praxis. Lantmäteristyrelsen, som funnit att platsen för ett stadgande av antydd innebörd vore exempelvis 117 § byggnadsstadgan, har emellertid ansett ett sådant stadgande varken erforderligt eller lämpligt.

III. Yttrandena.

Över lantmäteristyrelsens promemoria har efter remiss utlåtanden avgivits av byggnadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, länsstyrelserna i Uppsala, Kronobergs, Kalmar, Göteborgs och Bohus, Örebro, Kopparbergs, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län, fastighetsbildningssakkunniga, Sveriges lantbruksförbund samt riksförbundet landsbygdens folk. Länsstyrelserna har bifogat yttranden från lantbruksnämnden, länsarkitekten och överlantmätaren i länet. Vid lantbruksstyrelsens utlåtande har fogats yttranden från samtliga lantbruksnämnder utom den i Värmlands län.

Av remissinstanserna har flertalet i princip tillstyrkt lantmäteristyrelsens förslag att detaljplan för tätort skall kunna omfatta även mark avsedd för jordbruksändamål. Ett stort antal av dessa remissinstanser har emellertid understrukit att denna möjlighet bör begränsas till smärre områden. Åtskilliga av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna har avstyrkt lantmäteristyrelsens förslag.

De remissinstanser, som utan att framställa principiella erinringar tillstyrkt lantmäteristyrelsens förslag, är *samtliga hörda länsstyrelser utom två, alla hörda överlantmätare, samtliga hörda länsarkitekter utom två, tre lantbruksnämnder* samt *Sveriges lantbruksförbund*. Yttranden, som innebära att åtgärder lämpligen kan eller bör vidtagas i syfte att mark avsedd för jordbruksändamål skall kunna omfattas av detaljplan för tätbebyggelse men i vilka understrukits, att denna möjlighet bör öppnas endast i fråga om smärre områden, har avgivits av *lantbruksstyrelsen, sexton lantbruksnämnder, länsarkitekterna i Uppsala och Kopparbergs län samt fastighetsbildningssakkunniga*.

Avstyrkande yttranden har avgivits av *byggnadsstyrelsen, länsstyrelserna i Örebro och Kopparbergs län, sex lantbruksnämnder samt riksförbundet landsbygdens folk*.

Att behov av åtgärder i föreslagen riktning föreligger har i allmänhet starkt understrukits av de remissinstanser, som ställt sig välvilliga till lantmäteristyrelsens förslag. De skäl som dessa remissinstanser anfört till stöd för sin ståndpunkt är väsentligen av samma innebörd som de av lantmäteristyrelsen åberopade.

Sålunda har exempelvis *länsstyrelsen i Kronobergs län* framhållit, att eftersom jordbruksbebyggelse ofta förekomme blandad med annan bebyggelse i tätorter, nu tillämpad praxis haft till följd, att planområdet för en dylik tätort fått en mycket oregelbunden form och även att det i planområdet uppstått »vita fläckar», motsvarande inom planen belägna jordbruksområden, som icke fått medtagas i planläggningen. Dessa olägenheter hade i Kronobergs län framträtt vid planläggningen av ett stort antal tätorter. Det föreläge enligt länsstyrelsens erfarenhet ett starkt behov av att kunna medtaga jordbruksmark vid detaljplanläggning av tätorter.

Länsstyrelsen i Kalmar län har framhållit, att erfarenheten inom länet ådagalagt att behov kunde förekomma av att intaga jordbruksområden i byggnadsplan. Detta gällde särskilt, då tätortsbebyggelse och jordbruksområden förekomme blandade med varandra. Att i sådana fall vid uppgörandet av byggnadsplan för tätorter icke medtaga de insprängda jordbruksområdena måste givetvis ur rent praktisk synpunkt i många, sannolikt de flesta, fall medföra stora olägenheter i planläggningshänseende. Särskilt kunde olägenheterna förväntas framträda beträffande kommunikationsväsendets planläggning, en del av planläggningen som många gånger krävde icke blott översikt över kringliggande områden utan även upptagande i planen av sådana områden, som vore nödvändiga för att trygga tätortens kommunikationsbehov.

Liknande erfarenheter har åberopats av flertalet av de myndigheter, som tillstyrkt lantmäteristyrelsens förslag.

Å andra sidan har *byggnadsstyrelsen* framhållit, att även om vissa olägenheter av nu gällande ordning i några fall kunde förefinnas, det dock enligt byggnadsstyrelsens erfarenhet knappast hade visat sig förenat med några egentliga nackdelar att vid detaljplanering utelämna jordbruksjorden. Merendels kunde man komma tillrätta med eller förebygga uppkomsten av eventuella missförhållanden enbart med utomplansbestämmelser och tätbebyggelseförbud. I olika sammanhang hade framhållits behovet av en allmän översyn av byggnadslagstiftningen. Frågan om intagande av jordbruksområden i detaljplan borde övervägas i samband med en dylik översyn.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har uttalat, att såsom ett skäl för ändring i nu tillämpade praxis i promemorian anförts, att förekomsten av »vita fläckar» inom ett byggnadsplaneområde medförde svårigheter bland annat för framdragande av erforderliga vägar och avloppsledningar m. m. Dessa farhågor syntes ogrundade, eftersom detaljplanläggning icke erfordrades för ordnande av dylika kollektiva angelägenheter. Såväl vägar som avloppsledningar och elektriska ledningar kunde med stöd av annan lagstiftning framdragas över mark, oavsett om denna vore planlagd eller icke. Vidare hade som skäl för förslaget åberopats angelägenheten av att jordbruksbefolkningen i görligaste mån bleve delaktig av de bekvämlighets- och gemensamhetsanordningar som brukade följa med tätortsbildning. Ej heller i detta hänseende kunde länsstyrelsen finna att önskemålet i fråga åsidosattes med nuvarande lagtillämpning. Dyliga gemensamhetsanordningar tillkomme

genom kollektiva åtgärder av intressenterna eller genom kommunala initiativ och det vore icke plangränsen som bestämde företagens utsträckning utan den faktiskt förekommande bebyggelsen. Endast för det fall att tätorten utgjorde ett municip med särskild municipalskatt för ordnande av gemensamma angelägenheter kunde det bli fråga om att en plangräns skulle hindra utnyttjandet av ifrågavarande gemensamhetsanordningar.

Ett stort antal remissinstanser har särskilt uppehållit sig vid frågan om huru det framlagda förslaget förhåller sig till principerna för jordbruksplaneringen.

Efter att ha återgivit vissa av lantmäteristyrelsens uttalanden om den omfattning, i vilken jordbruksjord borde intagas i detaljplan, har sålunda *lantbruksstyrelsen* framhållit, att av promemorian ej klart framginge hur stort tillämpningsområde byggnadsplaneinstitutet skulle kunna givas. Vad lantmäteristyrelsen anfört skulle kunna öppna möjlighet att lägga byggnadsplaner över mycket stora områden med jordbruksbebyggelse. Det syntes lantbruksstyrelsen vara anledning till allvarliga farhågor att en lagändring, grundad på de i promemorian redovisade synpunkterna, skulle medföra en återgång till tidigare praxis med starkt överdimensionerade detaljplaner. Om förslaget innebure att byggnadsplaneinstitutet skulle användas för reglerande av såväl blandbebyggelse med betydande inslag av jordbruksgårdar som ren jordbruksbebyggelse, så snart behov av vissa gemensamma anordningar förelåge, grepe det djupt in i den åt lantbruksorganisationen uppdragna planeringsverksamheten.

Denna tvekan om förslagets innebörd har föranlett lantbruksstyrelsen att mera ingående behandla hela frågan om samordning mellan bebyggelse- och jordbruksplanering. Därvid har lantbruksstyrelsen uttalat, bl. a., att i de fall, där den egentliga tätorten för sin rationella utbyggnad och utrustning med gemensamma anläggningar, krävde ingrepp i och kontroll över markanvändningen inom jordbruksområden utanför det för detaljplaneringen avsedda området, generalplan, eventuellt kompletterad med utomplansbestämmelser, gåve möjligheter till reglering i syfte att tillgodose tätortens intressen. Även om dessa intressen skulle kunna tryggas genom generalplan, vore det ovisst om jordbruksbebyggelsens behov av sanering och gemensamhetsanläggningar kunde bli tillgodosedda genom sådan plan. För detta ändamål vore emellertid byggnadsplaneinstitutet icke avsett och ej heller lämpat. Lantbruksstyrelsen avstyrkte bestämt, att författningsändring nu genomfördes, syftande till att jordbruksbebyggelse i princip skulle regleras genom byggnadsplan.

Emellertid har lantbruksstyrelsen vidare framhållit, att en ändring, innebärande att endast mindre, inom byggnadsplan belägna eller däri inskjutande jordbruksområden kunde intagas i planen, skulle kunna medföra en del fördelar. Strävan att giva byggnadsplanområden regelbunden och jämn avgränsning torde nu stundom medföra, att i tätorten insprängda områden med jordbruksbebyggelse redovisades i byggnadsplan som tomtmark, även om det i och för sig varit önskvärt, att områdena under överskådlig tid bi-

behållits för jordbruksändamål. Valde man i stället utvägen att utesluta jordbruksområdena och låte dem bilda »vita fläckar» i planen, vore det visserligen möjligt att planera gemensamma anläggningar över dem, men möjligheterna att hindra olämplig bebyggelse bleve måhända icke tillfredsställande. Om sådana mindre områden finge intagas i byggnadsplan som område för jordbruk, torde — utan menlig inverkan på jordbruket — bebyggelsekontrollen bli tryggad. Lantbruksstyrelsen hade därför intet att erinra mot att möjlighet öppnades att intaga mindre, i vanlig tätbebyggelse insprängda jordbruksområden i byggnadsplan såsom L-område. Emellertid borde då klart sägas ifrån, att riktlinjen alltjämt skulle vara, att byggnadsplan icke finge omfatta större område, än som vore eller kunde väntas bli bebyggt eller eljest taget i anspråk för annat än jordbruksändamål, varmed förstodes jämväl jordbruksbebyggelse, inom nära förestående tid. Ändringen i fråga vore således att anse som ett undantag från de allmänna principerna för planläggning av jordbruksområden.

Såsom tidigare nämnts har *flertalet lantbruksnämnder* intagit samma ståndpunkt som lantbruksstyrelsen. De skäl som dessa lantbruksnämnder anfört till stöd för sitt ställningstagande är i huvudsak av likartad innebörd som de av lantbruksstyrelsen åberopade. I anslutning härtill må framhållas, att åtskilliga lantbruksnämnder understrukt, att de vid tiden för avgivandet av yttrandena haft endast begränsad erfarenhet beträffande förevarande spörsmål, eftersom lantbruksnämnderna då varit i verksamhet endast ungefär två år och dessutom byggnadslagen ej varit i tillämpning mycket längre tid.

Till stöd för den avstyrkande ståndpunkt, som intagits av *länsstyrelserna i Örebro och Kopparbergs län, vissa lantbruksnämnder samt riksförbundet landsbygdens folk* har anförts skäl likartade dem som lantbruksstyrelsen åberopat för uppfattningen att jordbruksbebyggelse i princip ej bör regleras genom byggnadsplan.

Sålunda har *länsstyrelsen i Kopparbergs län* — som förklarar sig anse blandningen av olika slags bebyggelse på landsbygden önskvärd ur såväl ekonomiska som sociala synpunkter — anfört, att länsstyrelsen hyste stor tvekan huruvida den i promemorian förordade nya tolkningen av byggnadslagen i avseende å jordbruk inom byggnadsplaneområde vore lämplig med hänsyn till landsbygdens intressen och jordbrukets behov av rörelsefrihet. De i promemorian utvecklade synpunkterna gåve anledning till farhågor för att den förordade utvidgningen av byggnadsplaneinstitutets användning skulle medföra direkta olägenheter för jordbruket och kunde försvåra uppkomsten av sådan blandad bebyggelse, som länsstyrelsen ansåge önskvärd. Med den tänjbarhet som ifrågavarande lagbestämmelser tydligen hade och vore avsedda att få låge resultatet helt på tillämpningen. Utan ett bestämt stöd i lagstadganden komme denna givetvis att växla alltefter olika uppfattning och inställning hos dem som handhade detaljplaneringen. Denna tvekan skulle måhända få vika därest det ådagalagts att den nu tillämpade ordningen på området medförde några större olägenheter. Så hade icke skett

och länsstyrelsen kunde från sitt erfarenhetsområde icke finna att så vore fallet. Vid behandlingen av de byggnadsplaner som fastställts i länet hade problemet om avgränsning till jordbruksområden icke vållat några nämnvärda svårigheter och dock finge förhållandena i länet anses vara extrema i betraktande av det stora antalet byar med såväl gammal jordbruksbebyggelse som ny lägenhetsbebyggelse. Då fråga varit om byggnadsplan för sådana byar med nybebyggelse i kransområdena hade planerna avgränsats så att jordbruksbebyggelsen uteslutits och planläggningen fått avse allenast nybebyggda områden och för exploatering avsedda dylika. Därest vid planläggning en eller annan redan befintlig ny bostadslägenhet kommit att ligga utanför plangränsen hade detta i de flesta fall ingen praktisk betydelse. Länsstyrelsen hemställde därför, att lantmäteristyrelsens förevarande promemoria icke måtte föranleda någon åtgärd. Däremot ville länsstyrelsen understryka angelägenheten av att frågan om förfarandet när detaljplanläggning enligt byggnadslagen skedde i samband med laga skifte snarast bringades till lösning. Vid de pågående skiftena i Dalarna hade frågor av detta slag uppkommit och behovet av förtydligande regler rörande förfarandet därvidlag vore uppenbart.

Riksförbundet landsbygdens folk har på skäl av liknande innebörd som den lantbruksstyrelsen åberopat ansett jordbruksbebyggelse i princip icke böra regleras genom byggnadsplan. Vidare har förbundet anfört, att man av lantmäteristyrelsens promemoria icke kunde med full säkerhet fastställa omfattningen av styrelsens förslag. Det kunde befaras, att förslaget komme att i vissa fall medföra att samhällena i byggnadsplan inlemmade bebyggelseområden för jordbruksändamål i sådan omfattning att rena jordbrukareintresset eftersattes. Beträffande de »vita fläckarna» syntes problemet med områdets avgränsning i stort sett bli detsamma om avgränsningen avsåge område som skulle ingå i plan såsom L-område enligt förslaget eller uteslutas ur plan, såsom för närvarande. Ett samhällens möjligheter att genom byggnadsplan lättare planera vägar och avloppsledningar torde enligt förbundets mening icke vara av avgörande betydelse. Planeringen av vägar och avloppsledningar borde gå lika bra antingen det kallades individualplan eller byggnadsplan. Den gällande lagstiftningen — enskilda väglagen och vattenlagen — gäve ett samhälle alla möjligheter att tvinga fram vägar eller avlopp var helst så bleve nödvändigt. Vad vidare anginge reglering av bebyggelsen, ville förbundet framhålla, att olägenheterna för jordbruket kunde bli större än nyttan exempelvis för bostadsbebyggelse, detta i synnerhet om det framlagda förslaget gäves en friare tolkning beträffande gränsdragning för planområde. Enligt förbundets mening borde i allmänhet utomplansbestämmelser vara fullt tillräckliga för ett lämpligt reglerande av bebyggelse inom jordbruksområden som låge i omedelbar närhet av tätbebyggelse.

Sammanfattningsvis har förbundet uttalat, att om det vore möjligt att säkerställa att icke jordbruksjord, som det vore önskvärt att bibehålla, onödigtvis intoges i byggnadsplan såsom byggnadsområde för bostadsända-

mål, förslaget därmed vore motiverat. Å andra sidan skulle antagligen samma resultat kunna ernås genom att jordbruksområdet, på sätt som hittills förutsatts, avgränsades från byggnadsplaneområdet och att utomplansbestämmelser lades över jordbruksområdet. Det kunde därför ifrågasättas om det icke vore lämpligare för ernåendet av detta resultat att påbjuda en striktare tillämpning, avseende urskiljande av jordbruksjord vid upprättande av byggnadsplan. Därmed skulle möjligen kravet på redig gränsdragning komma att behöva något eftersättas. Att detta skulle medföra några avgörande svårigheter vore enligt förbundets mening icke troligt. Förbundet hemställde, att lantmäteristyrelsens förslag icke måtte föranleda någon annan åtgärd, än att det föranstaltades om en undersökning av möjligheterna att i någon form meddela sådana anvisningar, att mera strikt gränsdragning avseende urskiljande av jordbruksområde vid upprättande av byggnadsplan kunde tillämpas.

De tillstyrkande remissinstanserna har allmänt lämnat utan erinran lantmäteristyrelsens förslag, att planläggning av jordbruksområde ingående i tätort borde ske genom byggnadsplan och sålunda ej genom någon nyskapad planform eller genom stadsplan.

Endast *länsarkitekten i Uppsala län* har anfört viss tveksamhet huruvida icke möjlighet borde öppnas att låta även stadsplan omfatta jordbruksområde. Frågan huruvida för viss ort stadsplan eller byggnadsplan borde väljas vore nämligen beroende av skäl, som låge på helt andra områden än dem som borde övervägas i sammanhang med de aktuella lantbruksfrågorna. Länsarkitekten ville emellertid, om än med tvekan, ansluta sig till promemorianas förslag. Svårigheterna för jordbruksbebyggelse att underkasta sig stadsplaneinstitutet torde nämligen vara större än nackdelen att i vissa gränsfall vara hänvisad till att använda byggnadsplan, där stadsplan hade varit den lämpligare regleringsformen.

Några remissinstanser har berört spørsmålet huruvida reformen kräver jämkningar i byggnadslagstiftningens regler om byggnadsplan och dess rättsverkningar.

Sålunda har *lantbruksnämnden i Östergötlands län* uttalat, att kostnader för upprättande av byggnadsplan ej borde påföras de i planen ingående jordbruksområdena. Att sådana områden medtoges torde nämligen icke vara av något egentligt intresse för jordbruket, utan fördelen fölle helt på de områden, som skulle utnyttjas för bostadsbyggande, industri och dylikt. Liknande synpunkt har anförts av *länsstyrelsen i Kalmar län*.

Å andra sidan har *länsstyrelsen i Gävleborgs län* framhållit, att enligt lantmäteristyrelsens uttalanden i promemorian ägare av jordbruksområde icke skulle deltaga i annan kostnad än kostnad för planändring, innebärande jordbruksområdets överförande till bostadsområde. Jordägaren bleve sålunda befriad från deltagande i kostnad exempelvis för grundkartas upprättande. Emellertid kunde ej sällan redan vid planläggningstillfället förutses, att vissa delar av jordbruksområden intagna i planen framdeles komme att erfordras för vanligt tätbebyggelseändamål. Länsstyrelsen kunde icke

finna det vara riktigt och rättvist, att ägare till dylika områden under alla förhållanden skulle undgå att jämte andra enskilda, som kunde vänta avsevärd nytta av planläggningen, bidra till de ursprungliga plankostnaderna.

I anslutning härtill må nämnas, att *överlantmätaren i Norrbottens län* uttalat, att förslagets genomförande komme att medföra något fördyrade plankostnader. Detta gällde dock icke grundkartan; redan nu hade länsmyndigheterna sett sig nödsakade att i grundkartan intaga närliggande tät jordbruksbebyggelse, då någon riktig avgränsning eljest icke kunnat göras.

Vissa av byggnadslagens ersättningsregler har också berörts. Sålunda har *byggnadsstyrelsen* framhållit, att enligt 22 § byggnadslagen jordägare under vissa omständigheter vore berättigad till ersättning för skada som han kunde anses lida därav att mark enligt fastställd generalplan undantagits från annan glesbebyggelse än för jordbrukets och därmed jämförliga näringsars behov. I förslaget hade man emellertid utgått ifrån att ägare av mark, som enligt byggnadsplan angivits såsom jordbruksområde, icke skulle kunna påfordra någon ersättning. Denna fråga, som berörde en av principerna i byggnadslagstiftningen, syntes dock icke ha närmare klarlagts i promemorian.

Lantbruksstyrelsen har uttalat, att i de fall där vederbörande jordägare eventuellt kunde ha någon rätt till glesbebyggelse å visst jordbruksområde, därest det ej inginge i planområdet, det enligt lantbruksstyrelsens mening syntes klart, att den indragning av rättigheten, som skedde vid medtagandet av ifrågavarande mark såsom L-område, i princip borde anses grunda rätt till ersättning. Denna fråga vore ej närmare utredd.

Vidare har *överlantmätaren i Örebro län* anført, att förhållandena utan tvivel kunde vara sådana, att det ur allmän synpunkt med hänsyn till tätortens hostadsbebyggelse måste anses motiverat att reglera bebyggelsen å däri insprängda jordbruksområden. Men det torde knappast kunna undvikas, att denna reglering i vissa fall skulle kunna leda till ekonomisk förlust för vederbörande jordägare. Regleringen kunde till exempel innebära, att en erforderlig ny ekonomibyggnad ej finge placeras på den gamlas plats och att den gamla grunden och gödselstaden därför ej kunde utnyttjas. Om en jordbrukare sålunda finge finna sig i ett visst intrång på grund av hänsyn till tätbebyggelse, som uppkommit å omgivande eller angränsande fastigheter, syntes han skäligen böra erhålla ersättning härför. Då den skada han lede ej vore så kvalificerad, att marken till följd av bebyggelseregleringen endast kunde nyttjas på sätt som stode i uppenbart missförhållande till markens värde, torde emellertid någon ersättning enligt gällande bestämmelser — 118 § byggnadslagen — ej kunna utgå. Det syntes därför kunna ifrågasättas, huruvida icke en jämkning av bestämmelserna i nämnda lagrum med hänsyn till byggnadsplans inverkan på däri ingående jordbruksområde finge anses motiverad.

Den av lantmäteristyrelsen förordade jämkningen av 19 kap. 4 § jorddelningslagen har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga de remissinstanser, som intagit en positiv ställning till reform-

förslaget. Dock har *länsstyrelsen i Kalmar län* ifrågasatt om det vore erforderligt att införa jordpolitisk kontroll, om de jordbruksområden, som intoges i byggnadsplan, icke uppginge till större areal än sammanlagt tio hektar.

Över hälften av remissinstanserna har utan närmare motivering tillstyrkt eller lämnat utan erinran lantmäteristyrelsens förslag i fråga om lantbruksnämnds medverkan vid upprättande av byggnadsplan och den författningsmässiga regleringen av spörsmålet. Ytterligare ett stort antal remissinstanser har i princip tillstyrkt förslaget. Vissa har därvid betonat, att lantbruksnämnds medverkan borde säkerställas genom uttryckliga författningsbestämmelser. Uttalanden av sistnämnda innebörd har gjorts av *lantbruksstyrelsen* samt *lantbruksnämnderna i Stockholms* och *Gävleborgs län* ävensom av *fastighetsbildningssakkunniga*.

Emellertid har åtskilliga av de hörda myndigheterna ansett ändringar i byggnadsstadgan i detta hänseende ej vara erforderliga.

Sålunda har *länsstyrelsen i Kronobergs län* anfört, att vid länsstyrelsen föredroges planfrågorna inför landshövdingen vid sammanträden med det s. k. länsrådet, vari såväl överlantmätaren som lantbruksdirektören deltog. Då dessa även deltog i lantbruksnämndens sammanträden under landshövdingens ordförandeskap bleve nämndens intressen tillräckligt beaktade i planlägningsfrågorna. Denna handlägningsform hade befunnits vara smidig och effektiv samt innebure en snabbare behandling av planfrågorna än om lantbruksnämndens yttrande skulle infordras i varje ärende. I enstaka fall kunde det givetvis befinnas lämpligt att höra lantbruksnämnden men härför krävdes ej uttryckligt lagstadgande.

Under återopande av huvudsakligen liknande synpunkter har behovet av ändringar i byggnadsstadgan förnekats eller ifrågasatts av *lantbruksnämnden i Uppsala län*, *länsarkitekten* och *överlantmätaren i Kronobergs län*, *länsarkitekten i Örebro län*, *länsarkitekten* och *överlantmätaren i Kopparbergs län*, *länsarkitekten* och *överlantmätaren i Gävleborgs län*, *länsarkitekten i Västerbottens län* samt *länsstyrelsen* och *länsarkitekten i Norrbottens län*.

Ytterligare må nämnas, att vissa remissinstanser förordat jämkningar i lantmäteristyrelsens förslag till ändringar i byggnadsstadgan.

I fråga om byggnadsnämnds sammansättning har *lantbruksnämnden i Östergötlands län* uttalat, att därest i byggnadsplan intoges jordbruksområde, minst en av ledamöterna i den byggnadsnämnd, som hade att övervaka byggandet inom planområdet, borde vara i lantbruk kunnig person. I annat fall syntes risk föreligga för att byggnadsnämnden kunde komma att sakna insikt om och förståelse för jordbrukets speciella byggnadsproblem.

Frågan huruvida för reformens genomförande kräves uttrycklig ändring i byggnadslagstiftningen har berörts av *Sveriges lantbruksförbund*, som uttalat, att förbundet ställde sig något tveksamt in-

för lantmäteristyrelsens åsikt, att det icke skulle fordras uttryckligt lagstadgande att jordbruksområde skulle få upptagas i byggnadsplan för att få ändring i nuvarande praxis. Förbundets tveksamhet grundade sig särskilt därpå att till stöd för nuvarande praxis kunde åberopas ett departementschefsuttalande, varav torde framgå, att det icke avsetts att gällande bestämmelser skulle medgiva, att jordbruksområden upptoges i byggnadsplan. De föreslagna ändringarna i jorddelningslagen och byggnadsstadgan kunde dock möjligen indirekt ersätta ett uttryckligt stadgande därom.

IV. Departementschefen.

Enligt gällande byggnadslagstiftning skall i princip tätbebyggelse föregås av planläggning. De planinstitut som finnes för den närmare planläggningen är i första hand stadsplan och byggnadsplan. Dessa institut har utformats främst med tanke på tätorternas behov och intressen medan de jordbrukssynpunkter, som kan vara att anlägga, endast i mindre grad kan vinna beaktande. I överensstämmelse härmed har också fastighetsbildningslagstiftningen så utformats att inom områden, som ingår i plan, fastighetsbildning må ske utan hinder av de inskränkande regler av jordpolitisk natur som eljest gäller. De anförda omständigheterna har lett till att i praxis fastslagits, att detaljplan för reglering av tätbebyggelse ej må omfatta område som avses för jordbruksändamål.

Det förekommer ofta att jordbruksbebyggelse ligger insprängd i tätbebyggelse samt att större eller mindre för jordbruksändamål begagnade obygga områden skjuter in i eller ligger omgivna av tätbebyggelse. Ofta nog ger en bedömning av tätortens utvecklingsmöjligheter till resultat att man ej kan räkna med annat än att sådana för jordbruksändamål använda områden även för åtskillig tid framåt bör brukas för detta ändamål. Av den i ärendet förebragta utredningen framgår, att svårigheter i betydande utsträckning yppats vid planläggning av tätorter med antydd struktur. Möjligheten att medtaga jordbruksområdena under angivande av att de skall brukas för jordbruksändamål har såsom förut anförts avvisats i praxis. Om områdena medtages i planen och de i denna redovisas som avsedda för något samhällsändamål, innebär detta endast ett kringgående av den ståndpunkt praxis intagit och ett åsidosättande av de sakliga skäl som ligger till grund för denna praxis. Det enligt gällande ordning riktiga förfarandet är därför att i detaljplanen ej medtaga jordbruksområdena.

Uteslutande av jordbruksområdena leder emellertid till att planområdet ofta nog erhåller en mycket oregelbunden begränsningslinje eller att inom en i övrigt planlagd tätort kommer att ligga områden, för vilka planen ej gäller. I vissa yttranden har gjorts gällande, att dessa omständigheter icke medför några mera väsentliga olägenheter. Byggnadslagen innehölle, framhålls det, bestämmelser om institut — främst generalplan och utomplansbestämmelser — genom vilka en ur tätortens intressen icke önskvärd bebyggelse inom de icke detaljplanlagda områdena kunde förhindras. Och vad

anginge jordbruksområdenas behov av vägar, avloppsledningar och andra gemensamma anordningar kunde dessa tillgodoses i erforderlig utsträckning med stöd av gällande lagstiftning, även om områdena ej inginge i detaljplanen.

Å andra sidan har lantmäteristyrelsen och flertalet remissinstanser ansett, att man i nu avsedda fall icke kan få till stånd en önskvärd reglering utan att i viss utsträckning låta planen omfatta även jordbruksområden. Denna uppfattning synes vara välgrundad. Nuvarande ordning medför nämligen, att planområden kan få en så olämplig form att planläggningen försvåras. För att man skall kunna giva vägnätet och systemet av avloppsledningar m. m. bästa möjliga sträckning torde det vara önskvärt att planläggningen i dessa avseenden kan i ett sammanhang ske icke blott inom själva tätbebyggelseområdena utan även inom de däri insprängda områdena för jordbruksändamål. Vidare må framhållas att det icke torde vara möjligt att inom områden som ej intagits i plan effektivt förhindra ur tätortssynpunkt olämplig bebyggelse för jordbrukets behov. Detta kan i sin tur leda till att den sanering av en tätbebyggd jordbruksby, som vinnes i samband med laga skifte t. ex. genom utflyttning, omintetgöres.

Enligt min mening föreligger sålunda behov av att i detaljplan kunna intaga områden som avses att även framdeles skola användas för jordbruksändamål. Hur långt man skall gå i denna riktning är en särskild fråga. I denna del har lantbruksstyrelsen jämte ett betydande antal andra remissinstanser med skärpa understrukit, att möjligheten att intaga jordbruksområden i detaljplan borde avse endast smärre områden. Jag biträder denna ståndpunkt. Det kan nämligen ej råda någon tvekan om att byggnadslagstiftningens detaljplaneinstitut ej har en efter jordbrukets behov särskilt avpassad utformning. Jordbruksplanläggning bör i princip ske genom den av lantbruksnämnderna bedrivna individualplaneringsverksamheten. Vid avgränsningen av bebyggelseplanområde bör sålunda liksom hittills huvudregeln vara att planområdet ej skall utsträckas över större areal än som beräknas inom en nära förestående tid bli erforderlig för tätbebyggelse eller annat tätbebyggelseändamål. Vad som nu förordas är endast det undantaget från denna princip att i detaljplan skall kunna intagas så stort för jordbruksändamål även framdeles avsett område som är erforderligt för att få till stånd en tillfredsställande planering av den egentliga tätorten.

Vad angår sättet för genomförande av en reform med den innebörd som nu angivits råder allmän enighet om att möjlighet att intaga jordbruksområde bör finnas endast i fråga om byggnadsplan. Jag biträder denna uppfattning.

Det torde vara lämpligt att byggnadslagstiftningen innehåller en bestämmelse som anger den omfattning i vilken jordbruksområde skall kunna ingå i byggnadsplan. Jag vill därför förorda, att till 119 § första stycket byggnadsstadgan fogas en ny punkt av innehåll att i byggnadsplan må upptagas mark

för jordbruksändamål endast i den mån så erfordras för planens lämpliga utformning.

Såsom allmänt förordats torde avstyckning inom jordbruksområde, som ingår i byggnadsplan, böra vara underkastad de restriktioner av jordpolitisk natur, som utom planområden gäller beträffande rätten till avstyckning. På grund härav torde den i 19 kap. 4 § jorddelningslagen upptagna undantagsregeln böra så inskränkas att den ej kommer att gälla i fråga om sådant i byggnadsplan ingående område som enligt planen skall användas för jordbruksändamål. Med den utformning sammanläggningslagen har leder denna ändring till att jordpolitisk prövning skall ske även vid sammanläggning inom sådant jordbruksområde å landet, som ingår i byggnadsplan. Vidare torde böra vidtagas sådan jämkning i 1948 års lag med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad, att förordnande som avses i lagen kan omfatta även sådant i byggnadsplan ingående område som enligt denna skall användas för jordbruksändamål.

Lantmäteristyrelsen har funnit byggnadslagstiftningens regler om byggnadsplan och dess rättsverkningar lämpligen kunna utan jämkning bli tillämpliga även på jordbruksområde som intagits i planen. Jag ansluter mig till denna uppfattning. I anslutning härtill vill jag framhålla, att vad två remissinstanser anfört om jordägares rätt till ersättning, då genom planläggning uppkommit hinder mot glesbebyggelse, i förevarande fall torde sakna nämnvärd praktisk betydelse. Enligt vad jag förordat skall nämligen endast smärre jordbruksområden kunna intagas i byggnadsplan. Med hänsyn härtill synes den bebyggelse för annat än jordbrukets och därmed jämförliga näringars behov som skulle kunna ske på sådant område i regel bli att hänföra till tätbebyggelse. Och hinder mot tätbebyggelse grundar enligt byggnadslagstiftningens principer ej rätt till ersättning. Skulle likväl i något undantagsfall marks upptagande i byggnadsplan såsom jordbruksområde innebära, att markägaren förlorar rätt till glesbebyggelse, läser ersättningsregeln i 118 § byggnadslagen bli tillämplig. Vidare vill jag understryka lantmäteristyrelsens uttalande att planbestämmelserna beträffande jordbruksområden bör göras så lindriga och smidiga som möjligt. Nybyggnad för jordbrukets behov torde då som regel kunna verkställas på sådant sätt att olägenhet ej vållas markägaren. Mot vad lantmäteristyrelsen anfört i fråga om kostnaderna för upprättande av byggnadsplan har jag intet att erinra.

I likhet med lantmäteristyrelsen och remissinstanserna anser jag, att lantbruksnämnden bör medverka, då det gäller att avgränsa byggnadsplanområdet och att närmare utforma byggnadsplan, som omfattar även område avsett för jordbruksändamål. För att säkerställa sådan medverkan från lantbruksnämndens sida har lantmäteristyrelsen föreslagit vissa jämkningar i byggnadsstadgan, därvid styrelsen dock givit uttryck för en betydande tveksamhet om behövligheten av sådana jämkningar. Flertalet remissinstanser har i princip biträtt lantmäteristyrelsens förslag men åtskilliga har förnekat eller ifrågasatt behovet av jämkningarna. Vid bedömandet av denna fråga är att beakta, att under senare år — utan att några regler eller fastställda former därför föreskrivits — utvecklingen gått i

riktning mot ett ökat samarbete mellan länsstyrelsen och övriga länsorgan. I proposition nr 155 till 1952 års riksdag angående vissa anslag under landsstaten för budgetåret 1952/53 har spörsmålet berörts. Föredragande departementschefen underströk därvid det starka behovet av en samordning mellan de olika myndigheterna. Han fann den lämpligaste vägen till en dylik samordning vara att skapa bättre förutsättningar för en intensivare samverkan på tjänstemannaplanet. Vidare förklarade han sig anse det naturligt att landshövdingen skall vara ordförande i länsnämnderna, bland dem lantbruksnämnden, utan att dock föreslå denna ordning obligatorisk. Dessa uttalanden lämnades av riksdagen utan erinran. Enligt min mening synes det med den utveckling som pågår på detta område icke vara erforderligt att genom uttryckliga författningsbestämmelser trygga lantbruksnämndens medverkan vid uppgörande av byggnadsplan. Till stöd för att icke meddela bestämmelser om sådan medverkan i byggnadsstadgan kan därjämte — såsom ock vissa remissinstanser gjort — åberopas, att samarbetet kan utan sådana bestämmelser ske i former, som smidigt anpassas efter vad i varje särskilt fall kräves och som därför kan innebära en snabbare och mera arbetsbesparande handläggning. Det synes mig emellertid kunna vara lämpligt att de närmast berörda centrala verken efter samråd utfärdar vissa anvisningar om det erforderliga samarbetet mellan de berörda lokalorganen i hithörande frågor.

Ändring av reglerna om byggnadsnämnds sammansättning synes mig ej vara erforderlig i anledning av den förordade reformen.

De föreslagna författningsändringarna torde böra träda i kraft den 1 juli 1953.

I enlighet med vad sålunda anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 4 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet;

2) lag angående ändrad lydelse av första stycket lagen den 27 februari 1948 (nr 96) med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad; samt

3) kungörelse om ändrad lydelse av 119 § byggnadsstadgan den 30 juni 1947 (nr 390).

Dessa författningsförslag torde få som bilaga¹ fogas vid protokollet.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över de under 1) och 2) omnämnda lagförslagen måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av detta protokoll.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Olle Hellberg.

¹ Bilagan, som frånsett vissa redaktionella jämkningar i bilagans lagförslag överensstämmer med de vid propositionen fogade författningsförslagen, har här utslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 27 november 1952.

Närvarande:

justitieråden NISSEN,
HELLQUIST,
KARLGREN,
regeringsrådet ECKERBERG.

Enligt lagrådet den 8 november 1952 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 31 oktober 1952, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 4 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet; samt

2) lag angående ändrad lydelse av första stycket lagen den 27 februari 1948 (nr 96) med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av hovrättsassessorn Otto Petré.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

Olle Lundberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 december 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations- och jordbruksdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 27 november 1952 avgivna utlåtande över de den 31 oktober 1952 till lagrådet remitterade förslagen till lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 4 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet och lag angående ändrad lydelse av första stycket lagen den 27 februari 1948 (nr 96) med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad.

Med förmälan att lagrådet lämnat lagförslagen utan erinran hemställer föredraganden att, sedan i förslagen vidtagits vissa redaktionella jämkningar, Kungl. Maj:t måtte genom proposition

dels jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga förenämnda förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 4 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet; samt

2) lag angående ändrad lydelse av första stycket lagen den 27 februari 1948 (nr 96) med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad;

dels ock inhämta riksdagens yttrande över det vid statsrådsprotokollet för den 31 oktober 1952 fogade förslaget till kungörelse om ändrad lydelse av 119 § byggnadsstadgan den 30 juni 1947 (nr 390).

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Harriet Stangenberg.